

EN SPÆNDENDE SKOLE

DEN NYOPRETTEDE SKOLE FOR INDIANSK OG ESKIMOISK KUNST I SANTA FE, U.S.A.

Af lærer *Poul Bo Christensen*, Godtbåb

Det er en almindelig europæisk opfattelse, at de fleste amerikanere ikke har megen forståelse og interesse for kunst og kultur.

Det er rigtigt.

Men at tro, at der slet ingen forståelse findes for de dele derovre, er forkert.

Forståelsen og interessen er utvivlsomt endog i en vis vækst, og det gælder også interessen for de „primitive“ kulturer, amerikanerne har indendøre, de indianske og eskimoiske kulturer.

Som et sikkert tegn på, at man fra ansvarlig side, erkender disse kulturers værd, må henregnes oprettelsen af en speciel kunstscole for indianere og eskimoer, der til daglig kaldes natives eller indianere.

Skolen er netop oprettet i efteråret 1962, og der er ingen tvivl om, at den er kommet for at blive.

Skolen hedder Institute of American Arts, og den ligger i Santa Fe, New Mexico.

Santa Fe er en oase i ørkenen, og dens kulturliv er en lige så vederkvægende oase i en lige så udbrændt kulturørken. Byen er en af de få amerikanske byer, der er „anderledes“. Det gælder arkitekturen, der er puebloindianernes afrundede lerarkitektur, det gælder atmosfæren, der er en lykkelig blanding af U.S.A. og Mexico, man taler engelsk og spansk i flæng, og det gælder befolkningen, af hvilken en ret stor del er kunstnere, især malere. Endelig gælder det byens historie, der er svimlende lang efter amerikanske forhold.

Det er ikke tilfældigt, at man valgte at anbringe en kunstscole for indianere der. Byen giver baggrund. En anden årsag er, at netop dette sydvestlige hjørne af de 48 stater i dag har den største indianske befolkning, og den indfødte befolkning, der er mest uberørt af den amerikanske tingenes kultur.

Endelig blev skolen lagt der, fordi Bureau of Indian Affairs (frit oversat: det amerikanske grønlandsministerium) fik en stor kostskole ledig der, idet flere og

flere indianere overføres til de almindelige amerikanske skoler. Det er målet, man nu har.

Kunstnere eller mekanikere.

Jeg besøgte skolen 10 dage før dens officielle åbning, og den var langt fra klar til at modtage eleverne. Selv det hotteste amerikanske teknikertempo kunne få den færdig på 10 dage, men rammen var der, lærerkollegiet var samlet, planerne lå færdige og eleverne var på vej. Man kunne udmærket danne sig et indtryk af denne enestående og for Grønland ret interessante skole.

Ideen til skolen var kommet fra en ledende kreds ved den største B. I. A.¹ skole i U. S. A., Intermountain i Utah. Lærerne der, som specielt arbejdede med navaho-indianerne, havde gennem årene lagt mærke til, at mange af eleverne havde udprægede kunstneriske anlæg. Sådanne elever vil der være i enhver skole verden over, men her var måske en smule flere, end man normalt finder det, og desuden havde de alle en vis fælles stil og tradition i deres kunstneriske udtryk.

På en almindelig B. I. A. skole er der hverken tid eller lærere til at bevare eller udbygge sådanne talenter. Intermountain har 2400 kostelever, et menneskeligt samleband.

Eleverne får ikke nogen glæde eller udbytte af disse særlige evner, som mange vitterlig har. Tværtom bliver den særlige interesse bare et handicap, og talentet dør under vægten af tidsskriftet *Anders And* og fjernsynets glade gøgl.

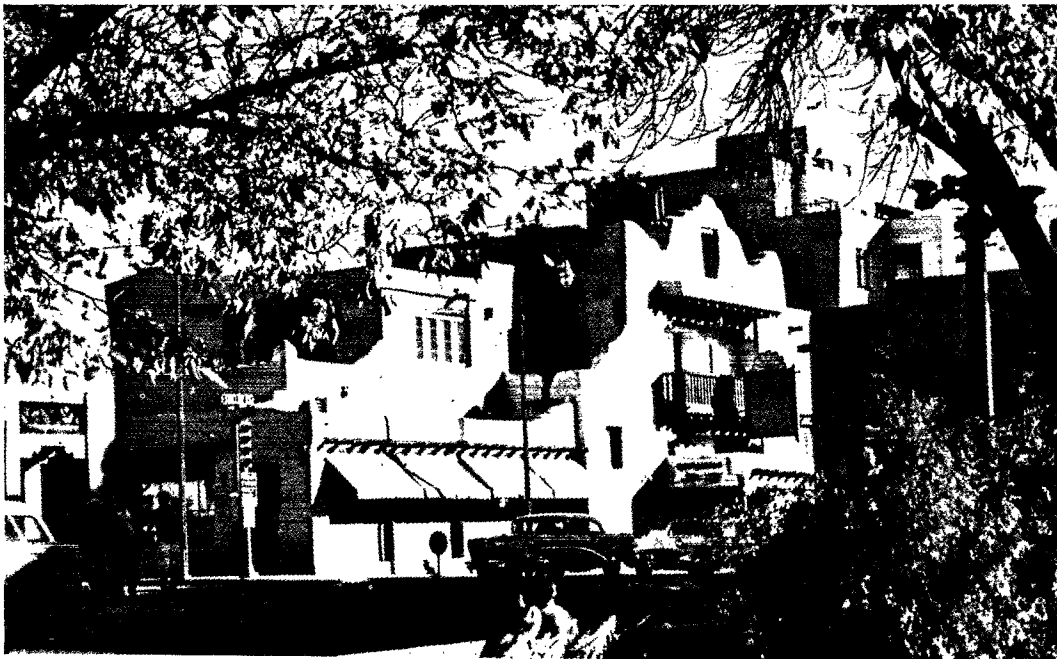
Det er altid trist for en lærer at se elevers evner misbruges eller spildes, og en kreds af lærere og ledere begyndte derfor at arbejde på oprettelse af en særlig skole for kunstbegavede indianere.

De skulle samles fra alle B. I. A. skoler i staterne, og den nye skole skulle dels være en almindelig ungdomsskole, der gav eleverne de almindelige skolekundskaber, som enhver B. I. A. skole må give sine elever, for at de kan klare sig ude i det savtakkede amerikanske samfund, dels skulle man finde tid og kræfter til at bevare og udbygge elevernes kunstneriske talenter, for kun unge indianere med særlige evner skulle optages på denne skole.

Lærerne påpegede endvidere det gavnlige og sunde i, at der ville fremstå nogle store og alment anerkendte kunstnere blandt indianerne.

Den gamle indianske stolthed er ikke bare knækket, men den er afløst af en forstædig mindreværdsfølelse og hudløshed. Det ville være af værdi for hele den indianske befolkningsgruppe at få nogle stjerner. Enhver gruppe kendes jo på dens ypperste, og ikke, som man sommetider tror, på dens gennemsnit.

¹ Forkortelse for Bureau of Indian Affairs.

Typisk Santa Fe arkitektur.

Det var i sin tid svært at få indianerne ned med nakken, det er ikke lettere i dag at få dem op med hovedet.

Der rejste sig fra starten en strid om skolens berettigelse. Der findes jo altid fornuftige folk, der ikke ser nogen grund til at ofre penge på kunst og kultur, når man kan bruge dem til noget andet. Og ét sted skal man jo spare. Nej, lav dog en skole for bilbuleudrettere. Dem er der altid brug for.

Der var også andre, der tvivlede på skolens værdi, fordi de tvivlede på, at den kunne opfylde sin målsætning.

Og der er grund til at fastslå, at det ikke er sikkert, det vil lykkes!

Det er altid meget svært at skole i kunst, der netop er individets allerfrieste udfoldelse, og det er måske særlig svært at skole i indiansk og anden „primitiv“ kunst, der ofte spiller på ganske enkle strenge. Derfor kan netop en skole som kunstsko-len i Santa Fe betyde den indianske kunsts død istedet for dens bevarelse og renaissance.

Hvis ikke lærerne formår at skabe den fornødne balance mellem kunstnerisk frihed og fastheden, der skal til, for at eleverne ikke fristes af effekten, som netop er stor i den indianske kunst, og som køberne falder for, kan eleverne komme til at forlade skolen som smarte fidusmagere, der suger effekten af den gamle tradition og derefter lader den i stikken.

En anden fare er den gensidige påvirkning mellem de mange forskellige stammer, med de lige så mange forskellige traditioner, der måske vil gå op i en enhed, som vil danne en helt ny pseudo-indiansk kunst. Man må også fra starten gøre sig klart, om man vil forsøge at preservere de nuværende materialer og udtryksformer og stilarter, eller man vil søge at bygge videre på disse.

Hvis man kun vil preservere, fordi man frygter forandringen, vil den indianske kunst dø, idet man da kun vil opnå reproduktion.

Hvis man på den anden side lader udtryksformerne udvikle sig, nu løsrevet fra stammens gamle liv og omgivelser, og hvis man indfører nye materialer, vil man risikere, at man hurtigt mister kontakten med udgangspunktet: den oprindelige indfødte kunst.

Den nye skole vil begge dele ifølge sit program, men ingen kan sige, hvorledes balancen vil blive mellem tradition og nyskabelse.

Meget vil som sagt afhænge af skolens lærere, og man har gjort sig meget store anstrængelser for at finde egnede lærere. Man har blandt andet tilladt at udbetale lønninger, der sprænger den normale B. I. A. ramme. I det hele taget har man fra starten realistisk erkendt, at kunst koster. Visse administratorer var rystet over, hvad skolen skulle bruge.

Man har naturligvis først søgt lærere blandt de anerkendte indianske kunstnere, men dels er de få, dels kan ikke enhver kunstner bruges som lærer, og ønsker det heller ikke. Man har derfor også brugt mange „almindelige“ amerikanere, der var interesserede, og som havde en forsvarlig baggrund.

Alle lærerne er i den forløbne sommer blevet skolet i denne specielle opgave, og typisk for B. I. A. har lærerkollegiet på forhånd nøje gennemdrøftet hele ideen meget grundigt, og man har på forhånd søgt at finde frem til vanskelighederne og farerne. Derefter er lærerne nærmest taget i ed på, at de vil gå ind for den fælles ide.

Jeg var kort sammen med en gruppe af lærerne, og de var tilsyneladende alle opflammet af deres nye opgave. Skolen skulle desuden i stor stil benytte sig af gæstelærere og forelæsere, de store dyr, de dyre drenge.

Mange muligheder.

Eleverne til den første sæson var udvalgt, og de kommer fra alle dele af U. S. A., Alaska medregnet, men derimod mærkelig nok ikke Hawai.

Der er kun blevet plads til ca. 5 eskimoer, men man må ikke glemme, at der er over 50 stammer, der skal have adgang.

Betingelserne for at blive optaget som elev er den sædvanlige B. I. A. begrænsning: Man skal tilhøre en statsautoriseret indianerstamme og have mindst 25 %

Museumsbesøg er et led i undervisningen.

indfødt blod. Og dertil så naturligvis et vist talent, som enten skal dokumenteres af en tidligere skole, eller gennem indsendte arbejder.

Mange af eleverne var ifølge deres ansøgning om optagelse ikke interesserede i at blive egentlig kunstnere, altså frit skabende. De ville være kunsthåndværkere. Sådanne elever optages naturligvis også, og for dem vil skolen utvivlsomt have værdi.

De kunstarter og kunsthåndværk, der tilbydes den første sæson, er: tegning, maling, skulptur i næsten ethvert materiale, keramik, vævning, læderarbejde, musik,, sang, skuespil, dans og skabende skrivning, altså forfatterkunst, som man jo i U. S. A. i modsætning til Europa underviser i. Og med held.

Dertil kommer mere teoretiske kurser som indianernes historie, kunsthistorie og de almindelige skolefag. Endelig lærer eleverne – meget amerikansk – forretningskundskab, men det er naturligt og fornuftigt. Især når man hører, at Walt Disney er meget interesseret i denne skole. Hvorfor skal han løbe med hele fidusen, hvis der bliver nogen.

Som en af lærerne iøvrigt sagde: I Amerika er fattigdom aldrig romantisk. End ikke den fattige kunstner. Man må kunne klare sig økonomisk for at være akcepteret.

Eleverne skal kunne blive på skolen i fire år, og skolen er delt i to afdelinger, nemlig de to sidste år af high school, og to års college.

De to første år er gratis, de to sidste år skal betales af eleverne selv. Det er B.I.A.s almindelige regel, at undervisningen til afslutningen af high school er fri.

Nu er skolen så i gang, og det vil blive spændende engang at høre nyt derfra.

Man kan i Grønland ikke tænke på at oprette noget tilsvarende. Befolkningen her er jo skiftevis for lille og for stor. I dette tilfælde for lille. Men man kan med udbytte sammenligne overvejelserne om kulturens fremtidsperspektiv.

Og så kan man lære lidt af B.I.A.s vilje til at undervise og skole i alt, og tro på nytten deraf. Det er det træk i B.I.A.s arbejde, der springer en grønlandsk gæst stærkest i øjnene: Man tror blindt på undervisningens nytte, når undervisningen er rigtigt udformet.

Endelig kunne det jo tænkes, at en ung grønlænder – der i givet fald måtte kunne noget engelsk – en dag kunne optages på skolen. Amerikanerne er jo gæstfrie på deres skoler.

Det ville være fornøjeligt, men det må vente.